

บทที่ 2

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในหนังสือพิมพ์รายวัน พุทธศักราช 2530 ถึง 2531 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขอเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน

- 1.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.2 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.4 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนวัยเรียน
- 1.5 บทบาทสำคัญของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตอนที่ 2. หนังสือพิมพ์รายวัน

- 2.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์
- 2.2 บทบาทของหนังสือพิมพ์ในด้านให้การศึกษา
- 2.3 การอ่านกับการพัฒนา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวัน

ตอนที่ 3. การวิเคราะห์เนื้อหา

- 3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา
- 3.2 วิธีวิเคราะห์เนื้อหา
- 3.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน

1.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

พุทธทาสภิกขุ (2531:13) กล่าวว่า เด็กเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต ถ้า

เด็กของเราเป็นอย่างไร โลกในอนาคตจะเป็นอย่างนั้น ฉะนั้นเราสร้างโลกในอนาคตโดยการสร้างเด็กหรือผ่านทางเด็ก แล้วเด็กจะเป็นผู้สร้างโลก จงสร้างเด็กให้ดีให้เหมาะสมสำหรับที่จะไปสร้างโลกให้ถูกต้องงดงาม การสร้างเด็กให้เจริญเติบโตทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตจำเป็นต้องอาศัยวิธีการอบรมเลี้ยงดูและดำเนินมาตั้งแต่เด็กยังเล็กต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

กรมประชาสัมพันธ์ (2522: 67 - 76) ได้อธิบายความหมายของ "การอบรม" และ "การเลี้ยงดู" ว่า

การอบรม (Discipline) หมายถึง การแนะนำสั่งสอนและอบรมฝึกฝนที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้ชั่วรู้ดี รู้ควรรู้ไม่ควร การเลี้ยงดู (care) หมายถึง การดูแลเพื่อสนองความต้องการ (needs) ของเด็กทั้งทางกายและทางใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบ ไม่มีโรค ไม่มีคามพิการ มีอารมณ์แจ่มใส อุนนีสยดี ใจคอหนักแน่น สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

สุชาติ บุรณะกนิษฐ (2530:234 - 247) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า ควรให้ความรัก ความอบอุ่นและมีเวลาอยู่ใกล้ชิดเด็กมาก ๆ โอบกอดสัมผัสเด็กด้วยความรักทะนุถนอม พูดคุยกับเด็กด้วยถ้อยคำไพเราะ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ฝึกอบรมให้เด็กพัฒนาลักษณะนิสัยและระเบียบวินัยที่ดี และส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว

ศรีสกุล จารุจินดา (2528: 17 - 24) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบ่งออกเป็น 2 ทางคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กทางกาย หมายถึงการให้อาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอ กับความต้องการของร่างกาย การดูแลสุขภาพทางกายของเด็กให้แข็งแรงสมบูรณ์ การระมัดระวังอุบัติเหตุ

2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กทางใจ หมายถึงการให้ความรักความเอาใจใส่ การเลี้ยงดูเด็กด้วยท่าทีที่นุ่มนวล การเลี้ยงดูที่ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2524: 3) ได้อธิบายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กคือการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะดำเนินชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในภายหน้า

ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ควรอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี อบรมสั่งสอนระเบียบวินัย ตลอดจนความประพฤติที่ต่าง ๆ และควรอบรมสั่งสอนตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ควรเลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพกายแข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาพจิตสมบูรณ์มั่นคง

1.2 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีค่า และมีความสุข สามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ การอบรมเลี้ยงดูที่มีคุณภาพมักมาจากรากฐานแห่งความรักและความเข้าใจกันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู ทำให้เด็กเจริญเติบโตและพัฒนาขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและสร้างสรรค์สังคมได้ (ศรีสกุล จารุจินดา 2528: 57 - 58) การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้และมีความพร้อม จึงจะทำให้เด็กมีคุณภาพและสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ ประพนอม รอดคำดี (2530: 3 - 4) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่ามี 3 แบบคือ

1. แบบอิตตาธิปไตย (Authoritarian) คือการเลี้ยงดูแบบพ่อแม่เป็นใหญ่ ถ้าความต้องการของเด็กเป็นสิ่งที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วยก็ไม่ได้รับการตอบสนอง พ่อแม่จะไม่แสดงความรักใคร่ให้เด็กเห็น การเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กขาดความอบอุ่น ขาดความคิดริเริ่ม ขาดความมั่นใจในตนเอง แต่อาจจะพอเข้ากับสังคมได้เพราะจะเป็นคนสำรวม ไม่กล้าฝ่าฝืนกฎระเบียบ เคารมเชื่อฟังผู้อาวุโส แต่เพราะเก็บกดความไม่พอใจไว้มากจึงมีแนวโน้มที่จะมีความผิดปกติทางจิตประสาทได้

2. แบบตามใจฉัน (Laissez - Faire) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่มีความสม่ำเสมอในระเบียบวินัย บางครั้งตามใจ บางครั้งใช้อำนาจรุนแรง พ่อแม่มักถือคติ "เด็กจะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวเอง" เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมองโลกในแง่ร้าย ใจไวใจผู้อื่น ขาดเพื่อนตาย บางครั้งแสดงละครเสแสร้งได้หลายแบบ

3. แบบเสรีประชาธิปไตย (Democratic) คือการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่พ่อแม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การตัดสินใจในครอบครัวเกิดจากการตกลงเห็นชอบของสมาชิกทุกคน พ่อแม่ให้โอกาสเด็กหัดคิดริเริ่ม ตัดสินใจทำทุกอย่างด้วยตัวเอง เด็กได้รับการเอาใจใส่สม่ำเสมอทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จึงเติบโตเป็นคนมีคุณภาพ มีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางอารมณ์มีตนเองได้และบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี

ศรีสกุล จารุจินดา (2528: 13 - 15) ได้จำแนกลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ออกเป็น 5 แบบ ดังนี้

1. แบบรักมากและปกป้องจนเกินควร หมายถึง พ่อแม่รักลูกมากจนยอมเสียสละ
ความสุขส่วนตัวทุกอย่างเพื่อลูก ปฏิบัติต่อลูกไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ดูแลปกป้องให้ลูก
รอดพ้นอันตรายทั้ง ๆ ที่เป็นอันตรายเล็ก ๆ น้อย ๆ การเลี้ยงดูลักษณะนี้มี 2 แบบ

1.1 รักและปกป้องอย่างบริสุทธิ์ใจ แต่ปกป้องมากเกินไป จนทำให้ลูกไม่
ได้ตัดสินใจด้วยตัวเอง เด็กจะพัฒนาช้า มีความมั่นใจน้อย ตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ได้

1.2 รักและปกป้องเพื่อเป็นการชดเชย เป็นการเลี้ยงดูแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ
บางครั้งรักและปกป้องมาก บางครั้งทอดทิ้งหรือลงโทษ เด็กจะพัฒนาด้วยความรู้สึกสับสน
ปฏิบัติตัวไม่ถูก

2. แบบตามใจมากจนไม่มีขอบเขต หมายถึง การตามใจลูกทุกอย่างโดยเฉพาะ
ทางวัตถุ พ่อแม่จะไม่อบรมให้ลูกรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดควรปฏิบัติสิ่งใดควรระวัง ไม่อบรมให้รู้
เรื่องของสังคม ปล่อยให้ลูกตามความพอใจ เมื่อลูกออกสู่สังคมนอกบ้านก็จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ยาก

3. แบบวิตกกังวลหวาดกลัวมากเกินไปเกินกว่าเหตุ หมายถึง การเลี้ยงดูเด็กด้วยความ
ความวิตกกังวล มักพบในครอบครัวที่ลูกเคยตายหรือเจ็บหนัก พ่อแม่จะย้ำถามย้ำปฏิบัติจนลูก
เบื่อและวิตกกังวลพ่อแม่มักตื่นไปก่อนใช้ว่าลูกจะได้รับอุบัติเหตุ จะถูกเขาหลอก กลัวจะติด
โรคถ้าไปเล่นกับเด็กอื่น กลัวลูกจะป่วยเมื่อโดยแดดโดนฝน ทำให้ลูกเติบโตเป็นเด็กที่มีแต่
ความวิตกกังวล หวาดกลัวจนไม่มีความสุข

4. แบบไม่ต้องการลูก หมายถึง การเลี้ยงดูเด็กด้วยความชิงชัง รังเกียจ อัน
เนื่องมาจากความไม่ราบรื่นในชีวิตสมรส พ่อหรือแม่ตายระหว่างการตั้งครรภ์หรือคลอดลูก
คนนั้น พ่อแม่มักเกลียดและลงโทษว่าลูกเป็นต้นเหตุ ทำให้เลี้ยงดูด้วยความรุนแรงทั้งวาจา
พฤติกรรม สีหน้า เด็กจึงพัฒนาเป็นคนก้าวร้าว ชอบทะเลาะ หงุดหงิดต่อต้านสังคม

5. แบบเจ้าระเบียบ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เต็มไปด้วยระเบียบวินัย
ทุกอย่างต้องเรียบร้อย สะอาด มีระเบียบ ถ้าไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นระเบียบจะต้องถูกตำหนิ
และแก้ไข ถ้าไม่ได้ตั้งใจพ่อแม่จะโกรธและตำหนิรุนแรงขึ้น เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้จะ
เต็มไปด้วยความรู้สึกผิดหวังและมีปมด้อย และคิดว่าตนไม่มีความสามารถ ไม่มีประโยชน์

เลขที่ ปิยะอักษรวิษยะ (2530: 138 - 140) จำแนกลักษณะการอบรมเลี้ยงดู
เด็กออกเป็น 5 แบบ คือ

1. การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การเลี้ยงดูที่ให้ความเป็นกันเองกับ
เด็ก และแสดงให้เห็นว่าผู้เลี้ยงดูรักและหวังดีต่อเด็ก ทั้งยอมรับและยกย่องเด็กใน
โอกาสอันควร เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน สามารถต้านทานอคติอันต่อสิ่ง
ชั่วร้ายใจได้ ผู้รักยอมรับและสารภาพผิด และควบคุมตนเองได้ดี

2. การเลี้ยงดูแบบควบคุม การเลี้ยงดูแบบนี้มี 2 ลักษณะ คือควบคุมมาก กับ
ควบคุมน้อย แบบควบคุมมากคือ ผู้เลี้ยงดูจะบังคับให้เด็กทำตาม โดยการตรวจตรา ชู่ชี้แจง
เมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษ ส่วนแบบควบคุมน้อยคือ ผู้เลี้ยงดูให้อิสระแก่เด็กมาก
ตามใจ ไม่สนใจและไม่ลงโทษ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมากในขณะที่เดียวกันก็ควบคุม
มากจะเป็นเด็กที่ขบถฝังใจผู้อื่น เสมอขาดความคิดสร้างสรรค์ ส่วนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดู
แบบรักมากแต่ควบคุมน้อยจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีความคิด
สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ ในทางตรงข้ามเด็กที่ได้รับการรักน้อยไม่ว่าจะถูกควบคุม
มากหรือน้อย จะมีลักษณะก้าวร้าวมาก ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้

3. การเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล หมายถึง การเลี้ยงดูที่ผู้เลี้ยงดูหลีกเลี่ยงการให้
อารมณ์ในการลงโทษหรือให้รางวัลการกระทำของเด็ก การให้รางวัลและการลงโทษเป็น
ไปโดยสม่ำเสมอ เหมาะสมกับปริมาณการกระทำของเด็ก ผู้เลี้ยงดูอธิบาย ชี้แนะผลดีผล
เสียที่เกิดจากการกระทำของเด็ก ผู้เลี้ยงดูใช้เหตุผลแทนการใช้อำนาจข่มขู่ การเลี้ยงดู
แบบให้เหตุผลนี้ เด็กจะรู้สึกถึงความรัก ความหวังดีที่ผู้เลี้ยงดูมีต่อตน

4. การเลี้ยงดูแบบลงโทษ การลงโทษมี 2 วิธี คือการลงโทษทางใจ เช่น
การใช้วาจากล่าว การแสดงความไม่พอใจ การแสดงความรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจที่เด็ก
กระทำผิด หรือการทำสีหน้าท่าทางเพิกเฉยไม่สนใจ ไซ่ดีกับเด็ก นอกจากนี้ยังรวมถึงการตัด
สิทธิบางประการที่เด็กเคยได้รับ เด็กที่ถูกลงโทษทางกายจะได้รับพฤติกรรมที่มีความรุนแรง
ถ้าเป็นการลงโทษที่เด็กไม่ทราบเหตุผล จะยิ่งทำให้เด็ก ได้แบบอย่างที่ไม่ดี ส่วนเด็กที่
ถูกลงโทษทางใจ จะได้รับการว่ากล่าวตักเตือนทำให้เด็ก ได้รับความรู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

5. การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบผสมผสาน
โดยนำหลักการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย การเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลและการเลี้ยงดูแบบลงโทษ

ทางใจมาผสมผสานกัน การเลี้ยงดูลักษณะนี้จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมได้
 อย่างดีที่สุด

ปรีชา เกตุทัต (2530: 263 - 264) กล่าวถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 ของพ่อแม่ว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอึดตามิปไตย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบพ่อแม่เป็น
 ใหญ่เข้มงวดกวดขันมาก พ่อแม่ควบคุมใกล้ชิด เด็กไม่มีโอกาสได้เป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเอง
 ตัวเองไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยตัวเอง พ่อแม่จะออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามจนกระทั่งเด็กเกิด
 ความรู้สึกว่าตนไม่มีอิสระ ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับและระเบียบวินัยต่าง ๆ เด็กจะเกิด
 ภาวะอึดอัดใจเพราะไม่มีอิสระที่จะกระทำสิ่งที่เขาต้องการ พ่อแม่มักใช้การลงโทษในการ
 ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กกระทำการต่าง ๆ ด้วย
 ความระมัดระวัง ขี้อาย มักไวต่อความรู้สึก เก็บตัว ใจน้อย ชอบพึ่งพาผู้อื่น เป็นผู้ตามใน
 บ้าน ไม่ยอมตามเมื่ออยู่นอกบ้าน ชอบหาเรื่องทะเลาะ ก้าวร้าว

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง หมายถึง พ่อแม่ไม่สนใจ
 ที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก ปล่อยให้เด็กมีอิสระมากเกินไป ตามใจเด็กโดยไม่ชี้แนะแนวทางที่
 ถูกต้อง การเลี้ยงดูเด็กแบบนี้เด็กจะมีลักษณะเซื่องซึม ตื้อรัน กระวนกระวายใจ ก้าวร้าว
 ชอบระรานผู้อื่น มีความผิดปกติทางจิตสูง

3. การเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมหรือรักมากเกินไป หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่
 พ่อแม่คอยเอาใจใส่ ปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือเด็กมากเกินไป ไม่เคยให้เด็กได้รับความ
 ลำบาก เด็กไม่มีโอกาสได้เรียนรู้การพึ่งพาตนเอง การเลี้ยงดูแบบนี้เด็กจะมีลักษณะขาด
 ความเชื่อมั่น เห็นแก่ตัว เข้ากับคนอื่นได้ยาก เอาแต่ใจตนเอง ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมสั่งสอนเด็กด้วย
 เหตุผลให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น ได้ตัดสินใจ เด็กมีส่วนร่วมรับรู้รับผิดชอบต่อกิจกรรม
 ในครอบครัว เด็กได้แสดงความสามารถของตนเต็มที่ พ่อแม่คอยแนะแนวทางที่ถูกต้องด้วย
 เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ
 มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดีและพึ่งตนเองได้

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีหลายแบบด้วยกัน บางลักษณะผู้เลี้ยงดูมีบทบาทสูง
 และผูกขาดอำนาจไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว บางลักษณะผู้เลี้ยงดูปล่อยให้เด็กมีบทบาทไปตาม

เรื่องตามราวและตามความต้องการของเด็ก โดยปราศจากคำแนะนำที่ตีจากผู้เลี้ยงดู บางลักษณะผู้เลี้ยงดูกับเด็กแสดงบทบาทพร้อมกันเท่ากันภายใต้เหตุผลที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงเป็นหน้าที่ของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กที่จะเลือกวิธีการอบรมลักษณะที่เหมาะสมที่สุด เพื่อส่งผลต่อการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็กอย่างสมบูรณ์พร้อมที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

1.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นนอกจากวิธีการโดยทั่ว ๆ ไปที่ผู้เลี้ยงดูเด็กได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษแล้ว ยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูได้อย่างเหมาะสม ได้แก่กลุ่มบุคคลที่เป็นแพทย์ นักวิชาการ นักการศึกษา นักจิตวิทยาหรือ นักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนกระทั่งได้ข้อมูลเป็นที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีกับเด็กได้ มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่น

1. ฟรอยด์ (Freud อ้างถึงใน รัชนิ ลาซโรจน์ 2530: 134 - 137) ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กกับตัวเด็ก โดยแบ่งขั้นตอนของการพัฒนาบุคลิกภาพออกเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นปาก (Oral Stage) เป็นขั้นตอนของการพัฒนาบุคลิกภาพของการกตตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ปี ทารกเริ่มรู้จักโลกกับสิ่งแวดล้อมโดยการสัมผัสทางปาก ตั้งแต่ ดูด กิน แทะ อม เมื่อทารกหิวหรือไม่สบายจะส่งเสียงร้อง เมื่อได้ดูดนมทารกจะงีบเสียงลงทันทีพฤติกรรมดังกล่าวแสดงถึงความอึดอ้อมทั้งกายและจิต ทำให้ทารกมีความสุข ผู้ที่ทำให้ทารกอึดอ้อมได้แก่มารดา ถ้าการพัฒนาขั้นนี้ได้รับการตอบสนอง ทารกก็จะเคลื่อนความสนใจไปสู่พัฒนาการขั้นต่อไป

1.2 ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กวัย 1 ถึง 3 ปี ในช่วงนี้พ่อแม่มักจะพัวพันกับการฝึกให้เด็กรู้จักขับถ่าย พ่อแม่จะแสดงความพึงพอใจเมื่อทารกถ่ายตามเวลาและในที่ที่กำหนด ถ้ามารดาหรือผู้เลี้ยงดูคอย ๆ หนัให้เด็กขับถ่าย และมีคำชมเชยเมื่อเด็กมีการควบคุมการขับถ่ายได้ จะทำให้เด็กรู้สึกว่าการปฏิบัติที่เขาทำนั้นมีความสำคัญใหญ่หลวง ความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานของความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (productivity) ถ้าฝึกช้บถ่ายเร็วเกินไปหรือเข้มงวดเกินไป หรือปฏิบัติต่อเด็กอย่างรุนแรงและรังเกียจ อาจมีผลกระทบต่อความตั้งใจในการช้บถ่ายของเด็ก คือแทนที่เด็กจะสนใจกับการช้บถ่ายต่อไปกลับหันไปสนใจพฤติกรรมของแม่หรือผู้เลี้ยงดูแทนและเด็กจะมีพฤติกรรมต่อต้าน คือดึง

1.3 ขั้นอวัยวะเพศขั้นต้น (Phallic Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก วัย 3 ถึง 5 ปี ความสนใจของเด็กเบนมาที่อวัยวะเพศ มีความอยากรู้อยากเห็นร่างกายของคนที่อยู่รอบตัว การแสดงออกทางเพศที่มีกพบเห็นได้ว่า การเล่นอวัยวะเพศ และการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (masturbation) ปมขัดแย้งที่สำคัญในวัยนี้ได้แก่ "ปมออติปัส" เด็กชายเริ่มรู้สึกรักแม่แบบชายรักหญิงและเห็นพ่อเป็นคู่แข่งคนสำคัญ เด็กชายจึงเลียนแบบพ่อส่วนเด็กหญิงจะรักพ่อจึงเลียนแบบพฤติกรรมแม่ การเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นพัฒนาการด้านบุคลิกภาพที่สำคัญ

1.4 ขั้นพัก (Latency Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กวัย 5 ถึง 12 ปี เป็นช่วงเวลาที่เด็กเริ่มไปโรงเรียน ความสนใจและพลังงานจะทุ่มเทไปยังสิ่งแวดล้อมนอกบ้าน เด็กช่วงนี้ยังเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน การเลียนแบบกลุ่มเพื่อนที่ไม่ถูกต้องอาจนำไปสู่การกระทำผิดได้

2. พัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson) อ้างถึงในประพนอม รอดคำดี (2531: 20 - 23) อีริกสันแสดงให้เห็นพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัยทารก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ขวบ กำลังอยู่ในระหว่างการเรียนรู้ที่จะพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ (sense of trust) คือ ความรู้สึกไว้วางใจในผู้อื่นที่ให้ความอบอุ่น ให้อาหาร ดูแลเมื่อเขาไม่สบาย ถ้าผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเขาอย่างอบอุ่น นุ่มนวล สม่่าเสมอ เขาก็จะพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ แต่ถ้าการเลี้ยงดูเป็นแบบปล่อยปละละเลยให้เขาหิว ให้เขมผิตเวลาไม่เคยโอบอุ้ม ไม่เอาใจใส่ ย่อมทำให้ทารกเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจ (sense of mistrust)

วัยเตาะแตะ 1 ถึง 3 ขวบ เด็กกำลังจะพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (sense of autonomy) สามารถช่วยตัวเองได้มากขึ้น ระยะนี้เด็กจะใกล้ชิดผู้ใหญ่บ่อยลง ควรให้กำลังใจ ให้โอกาสเด็กฝึกฝนการช่วยตนเอง ถ้าเด็กมีความล้มเหลวในการเป็น

ตัวของตัวเองจะฝังใจในความรู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่าเท่าคนอื่น ไม่เก่งเหมือนคนอื่น จะกลายเป็นคนช้ำอาย

วัยก่อนเรียน 3 ถึง 6 ขวบ วัยนี้เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (sense of initiative) เด็กพัฒนาทางสมองและความคิดขั้นขั้นที่จะหาที่มาของตัวเอง และทำความรู้จักกับสิ่งรอบข้าง โดยเรียนรู้จากสมาชิกในครอบครัว ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนให้คิดหรือทำในสิ่งที่เหมาะสมก็จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น แต่ถ้าเด็กถูกห้าม เขาก็จะโตขึ้นพร้อมกับความรู้สึกผิด (guilt) ทำให้ไม่กล้าคิดหรือทำอะไรเลย

พือาเจต์ (Piaget) อ้างถึงใน ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร (2530: 68-70) พือาเจต์ได้คิดค้นขั้นตอนของพัฒนาการทางด้านความคิดความเข้าใจของเด็กดังต่อไปนี้

1. ระยะแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (sensorimotor period) ระยะนี้เป็นระยะอยู่ในวัยทารก อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ขวบ ระยะนี้เด็กจะมีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ปาก และผิวหนัง เด็กจะมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้นเป็นลำดับ

2. ระยะการแก้ปัญหาด้วยการรับรู้และยังไม่รู้จักใช้เหตุผล (preoperational period) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุประมาณ 2 ถึง 7 ขวบ ระยะการแก้ปัญหาด้วยการรับรู้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ระยะแรก เป็นระยะที่เด็กอยู่ในช่วงอายุ 2 ถึง 4 ขวบ ซึ่งเป็นระยะที่เด็กเริ่มมีความคิดที่มีเหตุผลเบื้องต้น โดยสามารถโยงความเกี่ยวพันระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ หรือมากกว่ามาเป็นเหตุเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน แต่ความมีเหตุผลของเด็กในระยะนี้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด เพราะเด็กยังยึดตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง คือความคิดของตนจะเป็นใหญ่ที่สุดและมองไม่เห็นเหตุผลของคนที่ใกล้เคียง

ระยะที่ 2 เป็นระยะแก้ปัญหาด้วยการรับรู้และยังไม่รู้จักการใช้เหตุผลอยู่ในช่วง อายุ 4 ถึง 7 ขวบ ระยะนี้เด็กจะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดีขึ้นรู้จักแยกประเภทและชนิดของสิ่งหรือวัตถุ เข้าใจความหมายของจำนวนเลข มีพัฒนาการด้านความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์ แต่ยังไม่รู้อย่างแจ่มชัด เริ่มรู้จักแบ่งพวกแบ่งชั้น และมีความสามารถในการโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยใช้ความคิดเชิงรูปธรรมคือการคิดในสิ่งที่เห็น

เฮอร์ลอค (Hurlock 1956: 504 - 512) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดู
 เด็กของพ่อแม่ว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นแบบ
 อย่างที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นต้นกำเนิดใน
 การอบรมสั่งสอนเด็ก ให้มีความประพฤติที่ดีงาม

จากหลักทฤษฎีและแนวคิดของนักจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 ใหม่พัฒนาการ ก้าวไปเป็นลำดับเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะเด็กในช่วงตั้งแต่แรกเกิด
 จนถึง 6 ขวบ หากการอบรมเลี้ยงดูเป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้องและเหมาะสม ก็จะส่งเสริม
 ให้เด็กพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ แต่ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบขาด ๆ เกิน ๆ ก็จะมีผล
 เสียต่อพัฒนาการของเด็กเช่นเดียวกันดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กระยะตั้งแต่แรกเกิด ถึง
 6 ขวบนี้ ผู้เลี้ยงดูควรให้ความรักความเอาใจใส่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน และ
 ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม

1.4 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนวัยเรียน

พัฒนาการของเด็กเกิดขึ้นเป็นระยะและเป็นขั้นตอน แต่ละช่วงอายุมีความหมาย
 และมีความสำคัญแก่ชีวิต เพราะเป็นรากฐานของบุคคลเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงเป็นบุคคลที่ค่อย ๆ
 เจริญขึ้นตามเวลาที่ผ่านไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา
 2526: 13)

นิตยา ศรีภักดี (2530: 16 - 24) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กช่วงอายุ
 0 - 6 ปี ดังนี้

1. พัฒนาการทางกาย (Physical Development) คือการเปลี่ยนแปลง
 ความสามารถของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย เช่นระบบทางเดินอาหาร ระบบการหายใจ
 ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ระบบประสาทโดยเฉพาะสมองจะเติบโตและพัฒนาเร็วมาก
 ในช่วงแรกของชีวิตเพราะเซลล์ประสาทในสมองทารกเพิ่มขึ้นรวดเร็วในช่วง 6 เดือนแรก
 ของการตั้งครรภ์ และจำนวนเซลล์ที่เป็นเนื้อเยื่อสนับสนุนให้สมองเจริญเติบโตก็จะเพิ่มขึ้น
 ในระยะขวบปีแรก

2. พัฒนาการด้านการรับรู้ (Perceptual development) คือการเปลี่ยนแปลง
 ความสามารถในการรับสัมผัสในรูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งเร้า พัฒนาการด้านนี้ขึ้นอยู่กับ

ระบบอวัยวะรับสัมผัส ระบบประสาทที่สมบูรณ์ การตื่นตัวรับสัมผัส แรงจูงใจ ระดับเชาวน์
ปัญญาและประสบการณ์ของเด็ก

3. พัฒนาการด้านปัญญา (Cognitive development) คือการเปลี่ยนแปลง
ความสามารถด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งรอบตัวและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับปรากฏ
การณ์และสิ่งต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถปรับตัว สร้างทักษะใหม่ร่วมกับความเข้าใจและ
ทักษะเดิมในการแก้ปัญหา

4. พัฒนาการด้านภาษาและการสื่อความหมาย (Language and
communication development) คือ การเปลี่ยนแปลงของความสามารถเกี่ยวกับการ
ติดต่อระหว่าง บุคคลกับผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการรับรู้ แปลความ ตัดสินใจและแสดงออก
ความสามารถด้านนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ภาษาและการสื่อความหมายเป็น
เครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การแสดงออกถึงความนึกคิดความรู้สึกและความต้องการ
ของตน

5. พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional development) คือการเปลี่ยน
แปลงความสามารถในการเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงออก
ของอารมณ์ซึ่งเห็นได้จากท่าทาง สีหน้า พฤติกรรม การสื่อความหมายด้วยคำพูด การเขียน
การวาด

6. พัฒนาการด้านสังคม (Personal social development) คือ การ
เปลี่ยนแปลงความสามารถในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น และ
การดำรงตนในสังคม โดยสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่รอบตัวเด็กจะเป็นตัวกำหนดว่าเขาควร
จะถูกเลี้ยงดูและอบรมอย่างไร

บุญสุข บุญสวัสดิ์ (2528: 1 - 7) กล่าวถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัย
0 - 5 ขวบ ไว้ดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

แรกเกิดถึง 1 ปี เป็นระยะที่มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็ว เริ่มชันคอ
พลิกตัว ลุกขึ้นนั่ง คลาน ขึ้น และหัดเดิน ตาเริ่มจากมองเห็นไม่ชัดเจนสามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ
ได้ชัดเจน ฟันเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6 ถึง 7 เดือน

1 ถึง 2 ปี เดินได้เมื่ออายุระหว่าง 1 ถึง 1 ปี 6 เดือน ขึ้นลงบันไดได้
วิ่งอย่างรุ่มงามเปะปะและหกล้มง่าย การประสานกันระหว่างตากับมือเจริญขึ้น พอจะช่วย
เหลือตนเองได้บ้าง ไม่ชอบอยู่นิ่ง พังน้ำนมเพิ่มมากขึ้น เริ่มบังคับการขับถ่ายได้ดีขึ้น

2 ถึง 4 ปี การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อใหญ่เจริญขึ้นมาก สามารถ
กระโดด วิ่ง เดินบนหัวแม่เท้า ปีนป่าย ถีบจักรยานสามล้อได้ พังน้ำนมขึ้นเต็มเมื่ออายุ 3 ปี
ต้องการหลับนอนและพักผ่อนมาก

5 ปี ช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น ไม่อยู่นิ่ง ถีบจักรยานสามล้อได้เร็วขึ้น ตา
และมือประสานกันดีขึ้นและมีความแม่นยำมากขึ้น

พัฒนาการด้านสติปัญญา

แรกเกิดถึง 1 ปี เป็นช่วงที่พัฒนาการด้านสติปัญญาเจริญเร็วมากที่สุด ใน
ระยะ 6 เดือนแรก ชอบสำรวจสิ่งต่าง ๆ ด้วยอวัยวะในการรับรู้ ภาษาที่ใช้พัฒนาจากการ
ร้องไห้มาแสดงความรู้สึกด้วยการยิ้ม ดู หัวเราะ ทำปากแบบต่าง ๆ เริ่มเข้าใจคำพูดง่าย ๆ
จำพ่อแม่ได้ รู้จักเล่นของเล่น

1 ถึง 2 ปี สนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น พูดได้มากขึ้น ชอบถาม เริ่มรู้จักฟัง
เข้าใจคำสั่งต่าง ๆ เข้าใจเหตุผล ชีตา หู จมูกปากได้ ชีสมาชิกในครอบครัวได้ถูกต้อง
เล่นไม้บล็อกได้หลายแบบหลายวิธี

2 ถึง 4 ปี พูดคำแทนตัวเองได้ พูดคุยได้คล่องแคล่วขึ้น มีความอยากรู้
อยากเห็น เข้าใจเหตุผลได้มากขึ้น บอกชื่อสีได้ประมาณ 4 สี รู้ความแตกต่างระหว่างชายหญิง
รู้จักการสมมติและเปรียบเทียบ เริ่มเข้าใจเวลา ต่อไม้บล็อกเป็นรูปแบบที่ต้องการได้
ขีดเขียนได้บ้าง

5 ปี เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีโดยการปฏิบัติจริง สื่อความหมายกับผู้อื่นได้ดีขึ้น
เล่าเรื่องจากภาพได้ พูดคล่อง สนใจคำใหม่ ๆ สนใจความแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องเพศ
เข้าใจเวลาและการใช้เงินมากขึ้น

พัฒนาการด้านอารมณ์

แรกเกิด ถึง 1 ปี ชี้ตักใจ ร้องไห้เก่ง ชอบให้โอบกอด ชอบเสียงเพลง เริ่มใช้ความพยายามในการเล่นโดยการใช้มือไต่نانขึ้น

1 ถึง 2 ปี สนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระยะเวลาสั้น ๆ รู้จักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีปฏิริยากับเสียงเพลง ชอบการเล่นต่าง ๆ ที่เป็นจังหวะ ชอบนิทานง่าย ๆ เกี่ยวกับตัวเองและสัตว์

2 ถึง 4 ปี มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น รู้จักควบคุมตัวเองมากขึ้น รู้สึกหวงแหมและปกป้องสิ่งของของตนเองมากขึ้น เริ่มอายและประหม่า ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบเต้นรำร้องเพลง ฟังนิทาน

5 ปี ชอบฝึกหัดทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ นานขึ้น สนใจกิจกรรมที่ทำมากกว่าผลที่ได้ ชอบเพลง นิทาน ชอบดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ฟังวิทยุ

พัฒนาการด้านสังคม

แรกเกิดถึง 1 ปี ในระยะแรกเกิด ถึง 3 เดือนจะตอบสนองต่อสิ่งเร้ารอบข้างทุกอย่าง 4 - 7 เดือนมีความสัมพันธ์กับแม่และบุคคลอื่นอย่างใกล้ชิด ไม่กลัวคนแปลกหน้า 8 เดือนจะสนใจเฉพาะคนที่ใกล้ชิดและกลัวคนแปลกหน้า ชอบให้มีคนเล่นและพูดคุยด้วย

1 ถึง 2 ปี มีปฏิริยาตอบแม่และชอบอยู่ใกล้แม่ อายุ 2 ปีมีความผูกพันกับแม่อย่างสูงสุด เล่นกับพ่อแม่และพี่น้องได้ แต่ยังไม่สามารถเล่นกับเด็กอื่นได้

2 ถึง 4 ปี เริ่มหันไปสนใจสมาชิกภายในบ้าน เริ่มเลียนแบบคำพูด กิริยาท่าทางของผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด เริ่มสนุกที่จะเล่นกับเด็กอื่น ๆ เมื่ออายุ 3 ปี อายุ 2 ปีไม่มีความเข้าใจเรื่องการแบ่งปัน อายุ 4 ปีรู้จักแบ่งปัน รู้จักการพลัดเปลี่ยน

5 ปี เริ่มพูดคุยเรื่องของตนเองให้ผู้อื่นฟัง แสดงความรู้สึกในใจต่อคนอื่น สามารถเล่นและทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ รู้จักเปรียบเทียบและแข่งขัน

วรสดาและคณะ (2527: 9 - 10) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กกว่า หมายถึงถึงความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในระยะหนึ่งขวบแรก สมองจะมีความเจริญ

ถึงร้อยละ 80 ของความเจริญทั้งหมด และพัฒนาการทั้งกายและจิตใจตลอดจนบุคลิกภาพ
ของเด็กในช่วง 6 ขวบ แรกมีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคตเป็นอย่างมาก

1.5 บทบาทสำคัญของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก

ครอบครัวมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรจนกว่าจะเจริญเติบโตบรรลุนิติภาวะและหา
เลี้ยงชีวิตได้ รวมทั้งให้ความคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ เมื่อเด็กต้องอยู่ในสภาวะที่ยัง
ดูแลช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์คือความอบอุ่นที่ได้จากครอบครัว
ความรัก การมีสุขภาพอนามัยดี ได้รับอาหารที่ดีและเพียงพอ การเจริญเติบโตของเด็กทั้ง
ด้านร่างกายจิตใจและสังคมขึ้นอยู่กับอิทธิพลของครอบครัว เด็กได้รับการอบรมใน
เรื่องภาษา ความเชื่อถือค่านิยม รวมทั้งความคิดในเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย
ขนบธรรมเนียมประเพณี เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งสิ้น (ฉลองรัฐ อินทรีย์ 2528:
10 - 11)

ออปเปอร์ (Oppen 1971: 238) พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการด้านความคิดช้า
กว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก 1 ปี และโดยเฉพาะเด็กไทยในต่างจังหวัดจะมีพัฒนาการ
ด้านความคิดช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกถึง 2 ปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครอบครัว
ไทยโดยเฉพาะในชนบทยังขาดความรู้ด้านโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กไทยในชนบท
จึงได้รับการเลี้ยงดูด้านอาหารไม่เหมาะสม มีผลทำให้การพัฒนาทางสมองล่าช้ากว่าเด็กใน
วัฒนธรรมตะวันตกซึ่งได้รับการเลี้ยงดูในด้านโภชนาการที่เหมาะสมและถูกต้องดีกว่า
เด็กไทย

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ (2531: 57) กล่าวถึงลักษณะของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กว่า
ควรมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก รู้จักเลือกวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ควร
คำนึงถึงปัญหา สถานการณ์ เอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน วัยและระยะของการพัฒนาของเด็ก
พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็ก และควรมีโอกาสอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่าง
ต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526: 254 - 256) กล่าวถึงบทบาทของครูหรือผู้ดูแลเด็กว่า จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก ครูและผู้ดูแลเด็กควรมีส่วนเสริมสร้างบุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมโภชนาการของเด็ก ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทั้งส่วนตัวและส่วนสังคม ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ ส่งเสริมความเข้าใจทางภาษา

ดังนั้นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้เลี้ยงดูต้องเอาใจใส่เด็กในเรื่องโภชนาการ สุขภาพอนามัย การเลี้ยงดูควรมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สิ่งสำคัญที่สุดคือ ผู้เลี้ยงดูควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อช่วยให้การปฏิบัติตนของเด็กสอดคล้องกับการอบรมสั่งสอนของผู้เลี้ยงดู เพราะการเห็นตัวอย่างจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจ และสามารถเลียนแบบได้ง่ายกว่าการอบรมสั่งสอนด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว

1.6 งานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ทิพสุดา นิลสินธพ (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร อายุ 4 ถึง 6 ปี จำนวน 90 คน จากโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบทดสอบการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนและแบบทดสอบจริยธรรมเด็กก่อนวัยเรียน เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน โดยเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบลึงโง่ และแบบปล่อยปละละเลย

ศรีสมร ไทวระ (2520) ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมทางอารมณ์ ของเด็กในชนบทตามการรับรู้ของแม่" โดยสัมภาษณ์แม่ของเด็กเล็กที่เลือกมาจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งมีลูกอายุอยู่ระหว่าง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน จำนวน 200 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าแม่จะมีปฏิริยาตอบสนองต่ออารมณ์ของลูกดังนี้ สอบถามสาเหตุที่ทำให้โกรธเมื่อลูกโกรธ อุ้ม โอบกอด ปลอบโยนเมื่อก้าว ปลอบโยน อุ้ม กอด หาชองให้เล่นเมื่อดับชองใจ หลอกล่อว่าจะซื้อสิ่งของให้เมื่อลูกอิจฉาเอาใจใส่ต่อลูกมากขึ้น แบ่งของเล่นให้เมื่อริษยาตอบคำถามอธิบายให้เข้าใจเมื่อขากรู้อายเห็น ยิ้มแสดงความพอใจเมื่อลูกสัญญาว่าเรียง กอดอุ้มเอาใจเมื่อลูกต้องการความรัก

จรรยา สุวรรณทัต (2524) ได้วิจัยเรื่อง "แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้น้อยที่อยู่ในตัวเมือง" จากการศึกษาพบว่ากลุ่มแม่ที่ทำงานนอกบ้านจำนวน 101 คน มีอายุตั้งแต่ 16 ถึง 42 ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ใช้เวลาทำงานนอกบ้านประมาณ 7 ถึง 9 ชั่วโมง ถึงแม้จะต้องออกทำงานนอกบ้าน แต่ก็ได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูแลลูก ซึ่งได้พยายามฝึกลูกให้ช่วยตัวเองตั้งแต่อายุยังน้อย ฝึกให้เด็กรู้จักผิดชอบตั้งแต่อายุ 3 ถึง 6 ปี ด้วยการสอนและแนะนำให้เด็กดูแลสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นต้น นอกจากนี้พบว่าพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กและทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่มีรายได้น้อย มีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับจำนวนเวลาและการที่แม่มีโอกาสดูแลลูกถึงสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือที่เกี่ยวกับการดูแลเลี้ยงดูเด็ก และโทรทัศน์

ตอนที่ 2. หนังสือพิมพ์รายวัน

2.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์

กู๊ด (Cater V. Good 1959) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์คือสิ่งที่ตีพิมพ์ออกมาตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป ตามปกติกำหนดออกเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ แต่ถ้าเพื่อการศึกษาอาจออกเป็นรายปักษ์หรือรายเดือนก็ได้

พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพัทธ์ (2507: 27) กล่าวว่าหนังสือพิมพ์มีแต่คำเขียนและภาพ ไม่มีเสียงมนุษย์ ผู้อ่านจะอ่านช้าเร็วอย่างไรก็ได้ จะพลิกไปอ่านข้างหน้าก็ได้ จะกลับไปอ่านข้างหลังก็ได้ จะนั่งคิดนึกตรองอย่างใดก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2521: 13) กล่าวว่าหนังสือพิมพ์คือแหล่งให้ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชน ข่าวสารและความรู้ที่เห็นสามารถเก็บบันทึกไว้เพื่อวิเคราะห์ได้อย่างเป็นหลักฐาน สามารถทบทวนข่าวและความรู้ได้

2.2 บทบาทของหนังสือพิมพ์ในด้านให้การศึกษา

หนังสือพิมพ์ได้ช่วยส่งเสริมการศึกษาทั้งระบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ประโยชน์อย่างกว้างขวางในด้านการเรียนการสอน สามารถใช้ได้ครบทุกวิชา ครูจึงควรแนะนำให้นักเรียนอ่านเป็นประจำ และควรฝึกให้รู้จักวิเคราะห์เนื้อหาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521: 14)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2522: 114) กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษาว่า หากจะพิจารณาถึงผลที่ผู้อ่านได้รับแล้ว หนังสือพิมพ์ให้คุณค่าทางการศึกษาดังนี้

1. ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางขึ้น ข่าวดูและสารคดีบางเรื่องอาจช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ในวิชาที่เรียนให้กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนที่ยืดหยุ่นต่อเหตุการณ์ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความเป็นไปของการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างดีอีกด้วย
2. ช่วยปลูกฝังนิสัยให้เป็นคนรักการอ่าน มีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
3. ช่วยให้ผู้อ่านมีความคิดวิจารณ์เนื้อหาและเรื่องราวต่าง ๆ จากการอ่านก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ทำให้มีความรู้รอบตัว
5. ข่าวการเมือง การปกครอง ทำให้ผู้อ่านรู้นโยบายการปกครองประเทศ รู้หน้าที่พลเมืองที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
6. ทำให้ทราบความเป็นไปของประเทศต่าง ๆ ในโลก ทราบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีประโยชน์ต่อการศึกษาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ
7. ข่าวอาชญากรรม เป็นตัวอย่างในเรื่องศีลธรรม และความประหลาดที่มีประโยชน์ด้านการศึกษานฤติกรรมของคนในสังคมทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา
8. ให้ความรู้ทางสุขศึกษา การรักษาอนามัย และการป้องกันโรค
9. ข่าวเกี่ยวกับศาสนา อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้มีความรู้ทางสังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยนอกจากในตำราเรียน

10. ใช้เก็บไว้เป็นประวัติศาสตร์ นำไปเก็บเป็นหลักฐานอ้างอิงได้
11. ใช้วิเคราะห์เหตุการณ์ในขณะนั้นได้
12. นำมาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนได้โดยตรง เช่น
  - ก. ฝึกทักษะในการอ่าน การย่อความ ศึกษาแบบอย่างของการเรียนลักษณะต่าง ๆ ฝึกทักษะการพูดหลังการอ่านหนังสือพิมพ์

ข. ใช้นำเข้าสู่วรรณกรรม ประกอบเนื้อหาบางตอน เป็นต้น
 ตรีศูมิ หิรัญรักษ์ (2529: 5 - 9) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

ไว้ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเกี่ยวกับเรื่องเวลาการประชุม ประกาศข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จะบริการสมาคมบำเพ็ญประโยชน์ โดยอาศัยความเร็วทันต่อเหตุการณ์ มีความถูกต้อง
2. หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ให้การศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตรกรรมศาสตร์ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์และบทความต่าง ๆ
3. หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญต่อข่าว หนังสือพิมพ์จะต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่หรือเหตุการณ์ และให้ความสำคัญเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับความสดและความทันต่อเหตุการณ์
4. หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เขาสงสัยผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ โดยออกมาในรูปของบทความ หรือคอลัมน์ประเภทต่าง ๆ
5. หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเติบโตของชุมชน ไม่ว่าในด้านการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ชุมชน ให้โลกภายนอกได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ชี้ข้อบกพร่องของชุมชน ให้ประชาชนทราบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุง

6. หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน หนังสือพิมพ์ให้บริการแก่ประชาชนเพราะเป็นลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์นั่นเอง
7. หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวและการโฆษณา เมื่อมีการติดต่อสื่อสาร ข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็น การโฆษณาสินค้าจึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้น หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการ
8. หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้าเพื่อให้ลูกค้าได้ผลประโยชน์ ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์
9. หนังสือพิมพ์พิทักษ์และคุ้มครองประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้พิทักษ์รักษากฎหมายในบางอย่างได้เป็นอย่างดี การตีพิมพ์ข่าวสารด้านอาชญากรรมทำให้ประชาชนได้ทราบและหาวิธีป้องกัน หนังสือพิมพ์ยังช่วยประชาชนปกป้องคุ้มครองความบริสุทธิ์จากการกล่าวหาที่ไม่ยุติธรรมอีกด้วย
10. หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบอบสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชน ในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

จรรยา เพชรมณี (2523:137) กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ว่า มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมหลายประการ เช่น เป็นเครื่องมือในการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ให้ถ่ายทอดจากคนหนึ่ง ไปยังอีกคนหนึ่ง หรือจากคนกลุ่มหนึ่ง ไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง หรือจากคนรุ่นหนึ่ง ถ่ายทอดมายังอีกรุ่นหนึ่ง ได้หนังสือพิมพ์จึงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ

สุกัญญา ตีระวนิช (2520: 1) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการช่วยบรรณคดีเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณชน เสนอให้ประชาชนได้ทราบถึงสิ่งที่ชั่วร้ายบางประการในสังคม สร้างความบันเทิงให้แก่ผู้อ่าน ตลอดจนให้คำแนะนำผู้อ่านในด้านต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่เผยแพร่ความรู้และวิทยาการใหม่ๆสู่ประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หนังสือพิมพ์จะนำเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงเสนอสู่ประชาชนให้ทราบทันต่อเหตุการณ์

2.3 การอ่านกับการพัฒนา

การอ่าน เป็นสิ่งที่มีความจำเริญต่อชีวิตของคนเป็นอย่างมาก เพราะโลกปัจจุบันเป็นโลกที่เปลี่ยนไปทั้งด้านวัตถุ วิทยาการ เทคโนโลยีและความนึกคิด ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ในโลกปัจจุบันต้องสนใจการอ่านเพื่อติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าต่าง ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ การอ่านเปรียบเสมือนกุญแจไขหาความรู้ (จวีลักษณ์ บุญยกาญจน 2525: 16) หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความจำเป็นของการอ่านได้ การอ่านหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์มากทุกด้านและทุกโอกาส ทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่านจะช่วยส่งเสริมความรู้ความคิดของคนเราให้เพิ่มพูนขึ้น เบคอน (Bacon อ้างถึงใน จวีลักษณ์ บุญยกาญจน 2525: 16)

แบคอฟ (Beckoff 1965: 6 - 10) ได้เสนอกฎการอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. พยายามหาเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน
2. เลือกอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับที่ดีที่สุด ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวยุติธรรมแน่นหนาและละเอียดละออ หน้าบรรณาธิการควรอย่างยิ่งที่จะต้องอ่าน
3. เลือกอ่านเรื่องที่มีคุณค่า อย่าเลือกอ่านเฉพาะเรื่องราวที่สนใจเพียงอย่างเดียว
4. ข่าวหรือคอลัมน์ใดที่เห็นว่าสำคัญและน่าสนใจ ควรอุทิศเวลาอ่านให้มากกว่าเรื่องราวที่สำคัญและน่าสนใจรองลงมา และควรติดตามข่าวอย่างต่อเนื่อง
5. อ่านอย่างระมัดระวัง และพินิจพิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณและเหตุผล โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทำผิดกฎหมาย และนโยบายบ้านเมือง อย่าด่วนเชื่อข่าวโฆษณาชวนเชื่อทุกกรณี ควรวางตัวเป็นกลาง และไม่ควรเชื่อฟังข่าวทั้งหมด พยายามตรวจสอบข้อเท็จจริง

ความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีทันสมัย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและส่วนที่ให้ความรู้รอบตัว การอ่านหนังสือพิมพ์จะช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้ทันต่อความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลง การอ่านหนังสือพิมพ์จึงเป็นการช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพให้กับชีวิต

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวัน

มอร์แกน (Morgan 1972: 5727) ได้วิจัยเกี่ยวกับแบบแผนการอ่านหนังสือพิมพ์ ของกลุ่มประชากรต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างกันในเรื่องแบบแผนของการอ่านอย่างเด่นชัด เช่น ชายกับหญิง คนมีอายุมากที่สุดกับคนที่มีอายุน้อยที่สุด และคนที่มีการศึกษาสูงที่สุดกับคนที่มีการศึกษาต่ำที่สุด คนที่แต่งงานแล้วกับคนที่เป็นโสด และคนที่ทำงานเต็มเวลากับคนที่ทำงานบางเวลาในวันหนึ่ง และคนที่ประกอบอาชีพกับคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ

การศึกษาเรื่องนี้ยังได้ข้อสรุปอีกว่า การเลือกอ่านบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทและสถานะของผู้อ่าน เช่น พื้นฐานทางครอบครัว เพศของผู้อ่าน การศึกษา สถานะการแต่งงาน สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพิจารณาเลือกอ่านบทบรรณาธิการของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังปรากฏว่า เนื้อหาของข่าวที่มีจำกัด ไม่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเลือกอ่านของผู้อ่านแต่อย่างใด

กิลเลอร์โม (Guillermo 1973: 1306-1307) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจหนังสือพิมพ์ ตาบิลา (Tabila) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ภาษา ตากาล็อก ฉบับที่เก่าแก่มากฉบับหนึ่งของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ตั้งมาแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบสอบถามเป็นภาษาตากาล็อก ให้กับสมาชิกของหนังสือพิมพ์ ตาบิลา ซึ่งได้สุ่มมาจากผู้ที่อยู่ในตำบลต่าง ๆ จำนวน 450 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รับคำตอบกลับคืนมา 89.7 เปอร์เซ็นต์ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ผู้สนใจมากที่สุดคือ คลังความคิดเห็นบทบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียนและนักศึกษา การประชุมสภา ส่วนเนื้อหาซึ่งผู้อ่านไม่ค่อยสนใจก็คือ เรื่องเพศกับเรื่องอาชญากรรม

ผู้ที่อ่านหนังสือ ตาบิลา ส่วนมากชอบที่จะให้ ตาบิลา เป็นสื่อกลางที่สำคัญที่จะอำนวยความสะดวกให้ข่าวสารความรู้กับชุมชน ในจำนวนผู้อ่าน ตาบิลา นี้ส่วนใหญ่ผู้อ่านเอง และยังปรากฏว่า ส่วนมากผู้อ่านเหล่านี้ จะมีเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์เป็นของตนเองด้วย และบางที่ยังบอกรับเป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์และนิตยสารฉบับอื่น ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเจ้าของสื่อกับการศึกษาที่ได้รับด้วย และผู้ที่มีการศึกษาสูงส่วนมากจะบอกรับเป็นสมาชิกสิ่งพิมพ์

ไมตรี เจริญศิลป์ (2521) ได้ศึกษาเรื่อง "บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษานอกระบบของเยาวชน" พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันให้การศึกษานอกระบบกับเยาวชนในรูปของสารคดีวิชาการน้อย เมื่อเทียบกับเนื้อหาอื่น ๆ เยาวชนเห็นว่าการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันช่วยในการศึกษานอกระบบคือ ช่วยให้เกิดความรู้อันเป็นประโยชน์ช่วยการศึกษานอกโรงเรียนมากโดยเฉพาะวิชาความรู้ทั่วไป และช่วยให้เกิดความรู้รอบตัวกว้างขวางเป็นความรู้ที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังทำให้ได้รับความรู้ด้านการเมือง การปกครอง

บำรุง สุขพรรณ (2524) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์ของอาจารย์และนักศึกษา" พบว่าอาจารย์และนักศึกษารับหนังสือพิมพ์ทุกวันส่วนใหญ่สนใจข่าวการเมือง เพราะเห็นว่าให้ประโยชน์มากที่สุดในด้านให้ความรู้รอบตัวรู้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3. การวิเคราะห์เนื้อหา

3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา

บีเรลสัน (Berlson 1971: 18) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิควิจัยสำหรับพรรณานี้อาการสื่อสารอย่างเป็นวัตถุวิสัย (Objective) เป็นระบบ (Systematic) และเป็นปริมาณ (Quantitative)

แดเนียลสัน (Danielson 1963: 181) ไต่เนำคำสำคัญ

ของการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งได้แก่คำว่า วัตถุวิสัย เป็นระบบ เป็นปริมาณ และคำที่ปรากฏชัด มาอธิบายดังนี้

วัตถุวิสัย (Objective) หมายถึงกลุ่มที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่อาจอธิบายอย่างกระชับ ซึ่งคนต่างกลุ่มกันสามารถวิเคราะห์เนื้อหาประเภทเดียวกันได้ โดยใช้คำจำกัดความเหล่านั้นและได้ผลออกมาเหมือนกัน ถ้าการวิเคราะห์เป็นแบบอัตวิสัย (Subjective) แทนที่จะเป็นแบบวัตถุวิสัย (Objective) แต่ละคนก็จะมี การวิเคราะห์เนื้อหาของเขาเอง ดังนั้นวิธีการที่เป็นวัตถุวิสัย (Objective) ผลที่ได้จะขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์

เป็นระบบ (Systematic) หมายถึงการคัดเลือกเนื้อหาที่จะทำการวิเคราะห์ต้องไม่มีอคติ ไม่มีการกะเกณฑ์ล่วงหน้า หรืออีกนัยหนึ่งผู้วิเคราะห์ไม่สามารถเลือกตรวจสอบเฉพาะบางประการในเนื้อหาที่เหมาะสม หรือสอดคล้องกับสมมติฐานโดยไม่มีสนใจประเด็นอื่น ๆ ความหมายของการเป็นระบบนี้ทำให้เห็นชัดว่า การวิเคราะห์เนื้อหาไม่ใช่เรื่องของการโต้แย้งในข้อมูลที่มีอคติ แต่เป็นเรื่องของการพิสูจน์เฉพาะจุด หรือวิธีการที่เป็นระบบ (Systematic) ประการแรก หมายถึงการนำระเบียบการชุดเดียวกันมาใช้กับเนื้อหาทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ ประการที่ 2 หมายถึงการกำหนดกลุ่มที่จะใช้ในการวิเคราะห์ (Categories) เพื่อว่าเนื้อหาที่อยู่ในประเด็นทั้งหมดจะได้รับการวิเคราะห์ ประการสุดท้าย หมายถึง การวิเคราะห์ได้รับการออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย

เป็นปริมาณ (Quantitative) หมายถึง การเสนอผลของการวิเคราะห์ในรูปของตัวเลขเป็นการกระจายความถี่ (frequency distribution) ตารางแบบสองคูณสอง (contingency tables) สหสัมพันธ์ (correlation coefficients) อัตราส่วน (ratio) และจำนวนร้อยละ (percentages) ในรูปแบบต่าง ๆ การเสนอด้วยวิธีนี้ช่วยให้เห็นได้ชัดว่าส่วนใดถูกต้องหรือผิดพลาด โดยอาศัยภาษาทางคณิตศาสตร์เข้าช่วยที่ปรากฏชัด (Manifest) หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปกติ และธรรมดา เนื้อหาจะต้องได้รับการลงรหัสในขณะปรากฏ

3.2 วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ประภาวดี สืบสนธิ (2523: 133-134) ได้สรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาหลังจากที่ได้ทำความเข้าใจกับปัญหาและกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้คือ

1. ศึกษางานที่ต้องการวิเคราะห์ในขั้นต้น กำหนดหรือสร้างกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์และหาตรรกะ (indicators) ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม
2. กำหนดกลุ่มที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เช่น ถ้าต้องการศึกษารูปแบบของการนำเสนอ เนื้อหาจะวิเคราะห์ได้ตามกลุ่มต่อไปนี้คือ รูปแบบและประเภทของงาน งานสื่อสารรูปแบบของข้อความ และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์

3. กำหนดดรชนีสำหรับแต่ละกลุ่ม จากกลุ่มกว้าง ๆ ที่จะวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะหาดรชนีเป็นเครื่องชี้ว่าวิเคราะห์อะไร โดยผู้วิจัยต้องให้คำจำกัดความดรชนีที่กำหนดขึ้น ในการกำหนดกลุ่มและกำหนดดรชนี ขึ้นตอนอาจจะสลับกันได้ บางครั้งผู้วิจัยอาจจะสร้างดรชนีก่อน หลังจากนั้นจึงนำไปสร้างกลุ่มการวิเคราะห์
4. กำหนดหน่วยที่จะใช้ในการวิเคราะห์ หน่วยของการวิเคราะห์ได้แก่ ประโยค ตัวละคร รายการ การวัดเนื้อที่-เวลา
5. วิเคราะห์เนื้อหาโดยการเปรียบเทียบหน่วยของการวิเคราะห์ให้ตรงกับดรชนีและกลุ่มเนื้อหาที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะทำการแจกแจงความถี่โดยการขีดรอยคะแนน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณโดยหาค่าร้อยละ

3.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น คำสนทนา การหนังสือพิมพ์ วรรณคดี การสื่อสาร การเมือง ความคิดเห็นของสาธารณชน การโฆษณาชวนเชื่อ การศึกษา การค้า สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถอธิบายพัฒนาการของสาขาวิชาต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นขอบเขตและลักษณะของเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลา และสามารถช่วยในการปรับปรุงเนื้อหาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (สุพิศรา คูหากาญจน์ 2529: 24)